

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Dziecka

Mikołaj Pawlak

Warszawa, 30 maja 2023 roku

ZSR.441.1565.2023.RR

**Pan
Mateusz Morawiecki
Prezes Rady Ministrów**

30 maja, jak co roku, przypada Dzień Rodzicielstwa Zastępczego, który jest świętem i wyrazem uznania dla osób sprawujących pieczę zastępczą nad dziećmi. Chciałbym wyrazić wielką wdzięczność i nieustający szacunek, jaki żywię wobec osób, które podjęły się tej niezwykle odpowiedzialnej roli wychowania dzieci pozostawionych bez opieki.

Dzieci, które trafiają do rodzin zastępczych, zwykle dużo przeszły i często brakuje im prawidłowych wzorców zachowań. Najczęściej żyją w poczuciu własnej winy za to, co się z nimi i wokół nich dzieje. Pomimo młodego wieku zostały wyposażone w bagaż ciężkich doświadczeń, który towarzyszyć im będzie przez całe życie. Szansą na lepszą przyszłość jest dla nich przebywanie w otoczeniu pełnym akceptacji, szacunku i fachowej opieki. Właśnie jako takie miejsce postrzegam rodzinę zastępczą. Rodzice zastępczy prowadzący rodzinny dom dziecka, współpracując z dziećmi, muszą niejednokrotnie „wyprostować” ich życiowe ścieżki, tak by dziecko pamiętało skąd wyruszyło, ale też, by widziało przed sobą cel i mogło ku niemu zmierzać. Opieka zastępcza to prawdziwa praca z misją, niełatwa, lecz dająca ogromne poczucie spełnienia i satysfakcji. Osobom, które podejmują się tego trudnego zadania, winniśmy podziw i szacunek.

Jednakże moje głębokie zaniepokojenie wywołują informacje napływające z całej Polski, wskazujące na głęboki kryzys systemu pieczy zastępczej.

Niestety, w dalszym ciągu zbyt mało jest kandydatów na opiekunów zastępczych, szczególnie braki te są widoczne obecnie, gdy po kryzysie covidowym borykamy się z kolejnym kryzysem związanym z wojną w Ukrainie. Powstała sytuacja, w której w wielu znanych mi sprawach organizatorzy pieczy zastępczej nie są w stanie zapewnić dzieciom

miejsca w pieczy zastępczej, zwłaszcza dotyczy to rodzinnych form pieczy zastępczej. Bardzo trudno jest znaleźć tam miejsce nawet dla małych dzieci i to pomimo zapisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Wiele dzieci poniżej 10. roku życia umieszczanych jest w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Jak wynika z analizy spraw w Biurze Rzecznika Praw Dziecka instytucje odpowiedzialne za organizację pieczy zastępczej znajdują się w trudnym położeniu. Mimo wyteżonej pracy oraz wzmożonej kooperacji z innymi ośrodkami w kraju wielokrotnie nie mają możliwości realizacji postanowień sądu opiekuńczego o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej, ze względu na brak wolnych miejsc. Przy czym problem ten nie ma charakteru jednostkowego, a obejmuje cały kraj. Dlatego konieczne jest podjęcie pilnych działań zaradczych, gdyż brak konstruktywnego rozwiązania może zagrozić prawidłowemu rozwojowi małoletnich, którzy już w swoim dotychczasowym życiu doznali licznych krzywd.

Pragnę w tym miejscu przypomnieć, że pismem z dnia 8 listopada 2021 r. poparłem proponowany przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej projekt zmian ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wskazując na konieczność poszerzenia go o dalej idące rozwiązania.

Podtrzymuję swoje stanowisko dotyczące wprowadzenia reguły, że wynagrodzenie dla zawodowego rodzica zastępczego i dla prowadzącego rodzinny dom dziecka powinno podlegać stałej waloryzacji oraz że należy wprowadzić zatrudnienie na umowę o pracę. W mojej ocenie niezbędne jest bowiem zapewnienie rodzinom zastępczym zawodowym i prowadzącym rodzinne domy dziecka takich warunków finansowych i pewności zatrudnienia, by ta funkcja była nie tylko atrakcyjna dla potencjalnych kandydatów, lecz także gwarantowała poczucie stabilności i bezpieczeństwa zarówno dla rodziców zastępczych, jak i powierzonych pod ich opiekę dzieci. Powyższe rozwiązanie może spowodować większe zainteresowanie podjęciem funkcji rodziny zastępczej, co w perspektywie pozwoli na zwiększenie liczby rodzin zastępczych czy rodzinnych domów dziecka.

Moim postulatem pozostaje również rozszerzenie praktyk studenckich o możliwość ich odbywania w rodzinach zastępczych lub rodzinnych domach dziecka. Taka zmiana poprawi jakość kształcenia przyszłych kadr zajmujących się pracą z dziećmi poprzez nabycie przez studentów doświadczenia i poznanie realiów związanych z problemami

wychowawczymi. I – co najważniejsze – obudzi wrażliwość u studiujących młodych ludzi na trudną sytuację dzieci przebywających w pieczy. Wsparcie studentów zdecydowanie odciąży także opiekunów w ich codziennych obowiązkach.

W mojej ocenie znaczącym rozwiązaniem byłoby też wprowadzenie bonu medycznego w wysokości 500 złotych miesięcznie na każdego wychowanka. Bon byłby przeznaczony do opłacania w placówkach prywatnych usług medycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych dla dzieci i młodzieży przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej, a także na zakup niezbędnych leków czy środków pomocniczych. Odpowiednio szybkie i skuteczne wsparcie zdrowotne, terapeutyczne i rehabilitacyjne dzieci jest kluczowe w procesie prawidłowego rozwoju fizycznego i psychicznego dziecka. Jednakże obecna sytuacja opieki zdrowia powoduje, że państwowe placówki medyczne nie zawsze są w stanie odpowiednio szybko udzielić takiego wsparcia, a koszty prywatnych wizyt lekarskich i rehabilitacyjnych mogą przerastać budżety rodzin zastępczych, spowalniając zapewnienie niezbędnej pomocy medycznej. Przyjęcie bonu medycznego byłoby zatem krokiem w kierunku realizacji postulatów środowiska rodzin zastępczych i przede wszystkim umożliwiłoby zapewnienie lepszej i szybszej opieki dla dzieci.

Mając na uwadze powyższe oraz zwiększającą się liczbę dzieci przebywających w pieczy zastępczej, wymagających odpowiedniej pomocy i wsparcia, istnieje konieczność wprowadzenia dodatkowych zachęt do prowadzenia rodzin zastępczych. Równie ważne jest promowanie idei rodzicielstwa zastępczego, budowanie pozytywnego wizerunku osób sprawujących pieczę zastępczą, zwłaszcza zapewnienie im szacunku i uznania w społeczeństwie. W tym celu wskazane również byłoby przeprowadzenie ogólnopolskiej kampanii propagującej ideę rodzicielstwa zastępczego i zachęcającej do podjęcia się tego niezwykle odpowiedzialnego zadania, jakim jest zostanie rodzicem zastępczym.

W związku z powyższym, na podstawie art. 10 ust. 1, art. 10a ust. 1 oraz art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz.U. z 2023 r. poz. 292), zwracam się o niezwłoczne podjęcie działań zmierzających do usprawnienia funkcjonowania systemu pieczy zastępczej i zapewnienia realizacji zasady dobra dziecka.